

- Спорт -

# Ситиһиилээх кэмилэр

Тохсунньу 6-10 күннэригэр Владивосток куоракка кыргыттарга боксага Дальнай Восток первенствота буолан ааста. Уопсайа 75 кыттааччы Россия первенствотыгар Дальнай Восток чийин көмүскүүр иһин күөн көрүстүлэр.



Баҕарыабын!

РСДЮСШ.

Биһиги оскуолабытыттан уопсайа 4 кыыс кэккэ ситиһиилээх кыттан кэмилэр. Ол курдук Григорьева Анита 54 киилэбэ 1 миэстэ (тр. Васильев Р.Н. - Ньурба, Ньурбачааннаабы филиал), Тьасытова Эдуарда 48 киилэбэ 3 миэстэ (тр. Саввинов С.А. - Ньурба, Маалыкайдаабы филиал), Местникова Марианна 52 киилэбэ (тр. Иванов И.П. - Уус-Алданнаабы филиал).

Улахан кыргыттарга Аргунова Саргы 51 киилэбэ 1 миэстэ (тр. Иванов И.П. - Уус-Алданнаабы филиал) буолла.

Кыайыылаах кыргыттар кыра сынналар кэннэ Россия первенствотыгар дьарыктарын саҕалыахтара. Кыргыттарытыгар ситиһиини, кыайыыны-хотууну

## Эгэрдэлибит!

Күндү биир идэлээхпит Анна Петровна!

Киэн Ньурба улуунун бары библиотекардарын аатыттан Эйигин 90 хааргын санныгар ууларбурт ытык-бэлиэ сааскынан уруйдуубут!

Биһигин-көрүүгүн сөбүлүүр идэбэр толору туһанан 13 сыл Өгөлдөбө библиотекарынан, онтон олохтоох сэбиэт бэрэссэдээлиинэн улускэннээхтик үлэлиибиккинэн, олоххо эрчимнээх сыһыантынан, сахалыы мындыр толкуйунан биһигэ холобур буолабын.

Анна Петровна! Инникитин даҕаны дууһаҥ сылаана намыраабатын, үтүө санааҥ убаарабатын. Олоххо дьулуургут, тэтимиҥи ыһыктыбаакка, чөл туруктаах, чэгиэн доруобуйалаах өссө да үһүнүк ологоргор баҕарабыт!

Ньурба улуунун киинэммит библиотечнай ситим кэлэктиибэ.

## - Күрэххэ ыгырабыт -

# Дьыл оройугар – Аман өс күрэбэ уонна ток-шоу

Ньурбаҕа быйыл 18-с төгүл улуустаабы куолунуттар күрэхтэһиилэрэ быйыл 2018 сыл олунньу 1 күнүгэр сарсыарда 10 ч. Олонхо дьэитигэр буолуоба.

Кыттааччылар: улахан дьон. Куолунут кэпсиир кэмэ - 10 мүн.

Куолу “Саха омум иннигэр туох кыһалҕалар баалларый уонна ол кыһалҕалары хайдах быһаарыаха сөбүй?” диэн 2017 сыл ахсынньы 22 күнүгэр киин куоракка буолбут саха омум I-кы форумугар кэтэхтэн кытты уонна 2018 сыл кулун тутар 22 күнүгэр буолуохтаах үөһэ ааттаммыт II-с форумга бэлэмнэни биһиги тыһытынаны ытыгылар.

Кыайыылаахтар олунньу 10-15 күннэригэр киин куоракка “Сомбо Күүс” түмсүү Сүбэ муннабар кыттар кыабы ылыахтарын сөп.

Мань тэнэ тохсунньу 31 күнүгэр Дьыл оройун туһунан “Калейдоскоп” студия тэрийэр ток-шоутугар 30-40, 40-50, 50-60 уонна онтон үөһэ саастаахтары ыгырабыт.

Ток-шоу тохсунньу 31 күнүгэр киэнэ 5 чаастан ЦДТ дьэитигэр (урукку “Бийан” маҕаһын) буолар. Онно кэлэн көхтөөхтүк кыттын.

Тэрийээччи Бигэ Өрөкүй Бааһынай уола.

### Атылыбын

Ньурбачаанга хортуска. **Тел. 4-56-61, 8-968-150-61-56.**

Отон. **8-914-263-48-54.**

Отон. **8-984-108-82-90.**

Ынах этэ (тыһаҕас) 450 солк./кг. **Тел. 3-13-16, 8-962-737-40-75.**

Ньурба к. Манчаары уул. 3/2 сана таас дьэбэ 2 хостоох квартира. Уопсай иэнэ 64,7 кв.м., кухнята 14,4 кв.м., хосторо киэннэр, балконнаах 5,9 кв.м. Сьаната кэпсэтинэн + а/м Жигули-9. **8-914-296-14-98, 8-914-223-04-03.**

Ынах этэ - 450-500 солк./кг., ынах иһэ комплект - 6000 солк., дьэдээн барыһына 1 кг. - 1500 солк., киис тинилэбэ 1 кг. - 1300 солк. **Тел. 3-62-42, 8-967-624-76-81.**

Хаппыт саһаан маһын (сухостой буолбатах), аадырыскытыгар тээрэбит. Билет, квитанция баар. **8-968-152-24-52.**

Убаһа этэ миэстэнин: иннэ - 380 солк./кг., кэннэ - 400 солк./кг., иһэ комплект (быары, тылы кытта) - 7000 солк. **Тел. 2-38-16, 8-984-104-08-95, 8-962-735-70-17.**

Тон үүт, доставка. **8-961-867-32-00.** Амакинкаба 4 хостоох (72 кв.м.) т/х квартира. Иккис этээс, балкон, гараж, теплица, сайынны водопровод, иһэ суох, докумуоннара атыга бэлэм, сьаната 1 мөл. 950 тыһ. солк. **8-968-151-88-51.**

Ньурба киинигэр улахан уһайба, хортуска олодор сирдээх. **8-964-427-14-36, 8-914-281-09-35.**

# - Редакция почтата -

## Бэртээхэй бэлэх

Хас биирдии киһи Саҥа Дьыл бырааһынныгыттан өрүү күүтүлүбэтэх соһучу дьиктини ээрэй күүтэбин. Саҥа үүммүт сыл 11 күнүгэр Ньурба доруобуйаларынан хааччахтаах оҕолоругар дьикти, кэрэ бырааһынныгы Ньурбатаабы государственной драматической көһө сылдьар тыйаатыр кэлэктиибэ бэлэхтээтэ. Бу күн 50-ча оҕолорбут барасаттар Саҥа Дьыллаабы дьэрэ-кээн көстүүмнээх долгуя тыйаатыр дьэитигэр муһунулар.

Хара маҕнайгыттан тыйаатыр артыыстара оҕолору алыптаах остуоруйа дойдутун туругар киллэрдилэр. Оҕолор остуоруйа дойдутун араас күрэхтигэр кыттан Тымны Офонньордуун сымэммит харыйа тула хороовдтаан, ырыаларын, үгкүүлэрин көрдөрөн, остуоруйа геройдарын кытта хаартыска түһэн, миньыгэ бадаарак тутан олус астыннылар, долгуя үөрдүлэр.

Оҕолорбутугар бу дьикти бырааһынныгы бэлэхтээбит төрөппүт Оксана Елисеевна Тимофеева, Саха Өрөспүүбүлүкэтин искусствотын үтүөлээх деятелэ

Юрий Алексеевич Макаров салайар тапталлаах тыйаатырбыт үлэ-һиттэригэр оҕолор, төрөппүттэр, оройуоннаабы социальнай харалта кэлэктиибин аатыттан дириг махталбытын тиэрэбит.

Ханнык да тэрээһин үтө саанаалаах дьон-сэргэ, тэрилтэ үпхарчы өттүнэн өйбүллээх эрэ буоллабына ытыгылар. Ньурба оройуонун доруобуйаларынан хааччахтаах оҕолор Саҥа Дьыллаабы бырааһынныктарын тэрийиингэ күүс-көмө буоллулар: Евсеев С.И. - Ньурба оройуонун депутаттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ уонна кыл. исписэлиинэ Степанова В.В., Николаев Ю.Р. - "Ньурба куорат" дьаһалтатын баһылыгы эбээһинэһин толороочу, Михайлова Нь.М. - "Бизнес инкубатор" салайааччыта уонна "Три-Колор" дириэктэрэ Семенов В.Н., Столярова С.М. - "Нэһилиэнньэ дьарыктаах буолуутун Киинин" салайааччыта, Моисеев В.С. - "Арассыйа пенсионнай фондун" салайааччыта, Скрыбин В.С. - ФНС инспекциятын салайааччыта, Павлов Г.И. - полиция подполков-

нига, ОМВД начальнига, Никифоров С.В. - "Вилюавтодор" салайааччыта, Ньурба куорат маҕаһыннарарын дириэктэрдэрэ: Михайлова В.И. ("Сага"), Неустроев Г.Н. ("Надежда"), Герасимова Н.П. ("Татыыһына"), Степанов В.Н. ("Туйаара"), Тихонов А.Н. ("Нифти"), Николаева Л.Р. ("Лаккомка"), Кириллова Е.Е. ("Байдам") Игнатчук В.И. ("Изабелла"), Михайлов А.Н. ("Пятерка"), Копылов А.Е. ("Амтан"), Сеялова Е.М. ("Елена"), Посельский Н.С. ("Хозяюшка", "Рулевой").

Оҕолорбутугар Саҥа Дьыллаабы бырааһыннык дьэрэкээн түгэнин бэлэхтээбит бар дьоммутугар махталбыт баһытын аныбыт. Үүммүт сыл эһиги олоххутугар үлэбэ ситиһиини, тус олоххутугар үөрүүнү, табыллыыны эрэ аҕаллы. Инникитин да, Ньурбабыт сайдыытын туһугар бары сомоболоһон айымнылаахтык үлэлиэбин!

**Ытыктабылы кытта, И.А. НАХОДКИНА, социальнай харалта Управленийтын салайааччыта.**

## Саҥа Дьылы көрсө

**Үөрэбит-котобут бу күнүгэ Эһэлиин-эбээлиин, оҕолуун Кэлэр Саҥа Дьылбытын Көрсөбүт алгыстыы-уруйдуу!**

Бу дьыл тохсунньу 11 күнүгэр Ньурбатаабы көһө сылдьар драматической тыйаатыра "Аптаах сундук кистэлэнгэрэ" диэн ааттаах Ньурба улуунун доруобуйаларынан хааччахтаах оҕолоругар анаан, оҕо-аймах долгуя күүтэр, үөрүүлээх-көтүүлээх Саҥа Дьыллаабы утренник буолан ааста. Оҕолорбут тыйаатыр артыыстарын кытары аптаах дьикти остуоруйалары, мүччүргэниэх сырылылары көрдөрдүлэр, көрү-нары көбүлээтилэр.

Биһиги оҕолорбут бары маскарад - клоуннар, араас остуоруйалар, мультиктар геройдара буолан кэлбиттэрэ утренниги өссө киэргэттэ. Оҕолорго уонна

төрөппүттэргэ маскарад күрэбэ биллэриллибитэ, онно бары да сүрдээһин бэлэмнээн кэлбиттэрэ киһини үөрдэр. Ол курдук маскарад күрэбэ бастаах миэстэни Сүлэттэн Абрамовтар дьэи кэргэттэрэ, кыһа Саяналыын, онтон оҕолорго Павлова Дианна - Убайаан орто оскуолатын үөрэнээччитэ бастаата.

Оҕолорбут Тымны Моруос Офонньорго уонна Хаарчаанаба бэлэмнээбит ырыаларын, хоһооннорун бэлэх ууннулар. Бырааһынныкка кэлбит оҕолор илии тутуурдаах, өттүк харалаах, кэһии тутан үөрэ-көтө тарбастылар.

Доруобуйаларынан хааччахтаах оҕолорбутугар бу бырааһынныгы тэрийбит Ньурбатаабы Социальной харалта уонна Ньурбатаабы көһө сылдьар драматической тыйаатыр артыыстара

буолаллар.

Оҕолор, төрөппүттэр уонна Социальной харалта аатыттан биһиги спонсордарбытыгар уонна Ньурбабыт тыйаатыртыгар махтал тылларын аныбыт, киһилэр баар буолан маньык араас хабааннаах мероприятиелар буолаллар. Баҕарыа этэбит үлэ-бэит үлэбит таһаарылаах буоллун, бөбө туругу, олоххутугар дьулуруу.

Мип-минньигэс астарынан оҕолорбутун күндүлээбит Мария Костинаҕа уонна Татьяна Ефремоваҕа махтал тылларын этэбит. Ити курдук биһиги оҕолорбутугар биир умнуллубат бырааһыннык буолан ааста.

**Суруйда төрөппүт ТИМОФЕЕВА Оксана Елисеевна.**

Киэн, сылаас, 3 хостоох квартира Энергетик кв., иккис этээс, балкон, стеклопакет, обуруоттаах, д/сад, остановка, маҕаһын чугас. Сьаната 1 мөл. 900 тыһ. солк. **8-914-281-09-35, 8-964-427-14-36.** Ньурба к. киинигэр Ленина уул. 34 №-дээх дьэбэ (Сбербанк утары) 1 хостоох ч/б квартираны, 33,8 кв.м. иэннээх, аллараа этээс, сылаас. Сьаната 900 тыһ. солк. **8-914-287-63-70, 8-924-163-32-87.**

### Өнөлөр

Холодильниктары оноробун. **Тел. 2-06-53.**

Дьокуускай-Булүү-Үөһэ Булүү-Ньурба-Сунтаар-Мириинэй-Ленскэй хайысхаларынан таһаҕас таһытыгар өнөлөрү оноробут:

- тууту матырыяалларын, сапчаастары уонна да атын (бородууктааттан ураты) табаардары атыылаһыт;
- дьэбит ааныгар диэри тээрди;
- куруусчуттар өнөлөрө.

Дьокуускайтан кэлэр барыта чэпчэки!!! **8-924-366-19-01 (WhatsApp)** Эт эрбибин, аадырыстан идьэн-абалан бизэрэбин. **Ньурба к., Ст.Васильев уул. №11, 8-914-299-69-57, 8-924-161-52-69.**

Уу кутабын. **8-914-277-21-91, 8-968-157-71-96.**

Ритуальной услугалар: памятник, оградкалар. **8-914-261-85-46, 8-968-153-45-28.**

Ньурбачаан нэһилиэтин олохтообо, үлэ бэтэрээнэ  
**САМСОНОВА Маргарита Анисимовна** уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан оҕолоругар, кийинтэригэр, сиэннэригэр, аймактарыгар дириг кутурбаммытын биллэрэбит.  
**Олохтоох дьаһалта.**

Ньурбачаан нэһилиэтин "Сайды" детсад бэтэрээн үлэһитэ, биригэ үлэлиэбит дьуөгэбит  
**САМСОНОВА Маргарита Анисимовна** бу дьыл тохсунньу 21 күнүгэр уһун ыарахан ыарыттан күн сириттэн барытынан оҕолоругар, кийинтэригэр, сиэннэригэр, чугас дьонугар дириг кутурбаммытын биллэрэбит.  
**Ньурбачааннаабы "Сайды" детсад профкома уонна кэлэктиибэ.**

Убаастыыр күтүөпүтүгэр Самсонов Александр Владимирович тапталлаах ийэтэ, киһи чугас дьонугар эдьинилэрэ, Ньурбачаан олохтообо  
**САМСОНОВА Маргарита Анисимовна** уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан кутурбаммытын тиэрэбит.  
**Антоновкаттан Степановтар, Борисовтар.**

Күндүтүк саныыр аҕабыт, эһэбит Чапанда олохтообо, үлэ тыыл бэтэрээнэ  
**ЕГОРОВ Егор Гаврильевич** олохтон туораабытынан чугас дьоммутугар, табарыстарыгар дириг кутурууан туран иһитиннэрэбит.  
**Оҕолоро, сиэннэрэ.**

Биригэ үлэлиир кэлиэгэлэригэр, дьуөгэлэригэр Егорова Наталья Прокопьевна убаастыыр аҕа кынна, Татьяна Петровна тапталлаах эһэтэ  
**ЕГОРОВ Егор Гаврильевич**

ыарахан ыарыттан күн сириттэн суох буолбутунан дириг кутурбаммытын тиэрэбит.  
**Чапандатаабы А.Я. Овчинникова аатынан оҕо уһуһаанын кэлэктиибэ, профкома.**

Күндүтүк саныыр бырааппыт, таайбыт, Ньурбаттан төрүттээх Дьокуускай к. олохтообо  
**ХОРЧОВЕВ Иосиф Гаврильевич**

уһун ыарахан ыары кэнниттэн биһиги кэжкэбиттэн өлөн туораабытынан кэргэнигэр Екатерина Дмитриевнаҕа, уолагар Ганяҕа, Иосифка, Эдикка, Генаҕа, кыһыгар Туйаараҕа, кийинтэригэр, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр уонна бары аймактарыгар, чугас дьонугар хомотобутун биллэрэбит.  
**Дьокуускайтан, Өлөөнтөн, Ньурбаттан Кельиновтар, Ефремовтар уонна бары Яковлевтар.**

Эдьийибитигэр Соловьева Елена Алексеевнаҕа, күтүөпүт  
**СОЛОВЬЕВ Николай Константинович** ыарахан ыары кэнниттэн күн сириттэн туораабытынан дириг кутурбаммытын тиэрэбит.

**Ньурбаттан Владимировтар, Дьокуускайтан Даниловтар, Майаттан Егорова.**

Кылаабынай редактор  
Дорофеева Л.К.

**НЬУРБА**

Хаһыат Саха сиригэр сибээс, информационнай технологиялар уонна массабай коммуникациялар эйгэлэрин кэтээн көрүү Федеральной сулууспатын Управлениетыгар (Роскомнадзор) 19.03.2012 с. регистрацияламмыта.

ПИ № ТУ 14-0240

Тэрийэн таһаарааччылар:  
Саха Республикатын Правительствота, СР "Ньурба улуунун "Ньурба" ("Огни Ньорбы") хаһыаттара" Автономнай тэрилтэ

Редакция, тэрийэн таһаарааччы, типография аадырыһа:  
Ньурба к. Ленин ул., 37.  
Хаһыат сэрэдэбэ, субютаҕа таһсар.

Индекс: 54880  
Тираж 887.  
Сьаната - 20 солк.  
Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графика 16 ч.  
Бэрилинэ 16 ч.  
23.01.2018 с.

Телефоннара:  
Редактор-директор - 2-33-32.  
Компьютернай отдела - 2-32-65.  
e-mail: [redakcia06@mail.ru](mailto:redakcia06@mail.ru)



ХАҢИАТ  
1937 СЫЛТАН  
ТАХСАР

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НЬУРБА УЛУУХУН ХАҢИАТА

# НЬУРБА



ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улуухун "Ньурба" ("Огни Нюрбы") хаһыат редакцията" автономнай тэрлэтэ

— Олохтоох салайыныы —

## СӨ МТ баһылыктарын сийиэһигэр кытыннылар



Тохсунньу 18-19 кк. улуус баһылыга А.М.Инноктентьев, Ньурба к. уонна нэһиликтэр баһылыктара СӨ муниципальной тэрлээһин Сэбиэтин - муниципалитеттар икки ардыларынаабы биригэ үлээһин Ассоциациятын учурата суох VII сийиэһин чэрчитинэн ытыгылыбыт тэрээһиннэргэ кытыннылар. Бастагы күн СӨ Бырабытталыстыбатын Бэрэссэдээтэлин солбуйааччы А.А.Колодезников салайааччылаах муньахха министриэтибэлэр салайааччылары баһылыктар ыйытыктарыгар хоруйдаатылар. Онтон 15 ч. муниципальной тэрлээһин баһылыктара СӨ Ил Дархана Е.А. Борисовы кытта көрүстүлэр. Ааспыт сыллаабы үлэ түмүктэрин уонна быйылгы былааннары дьүүлээһин барда.

Бу күн улууспут баһылыга А.М.Инноктентьев, улуус Сүбэтин бэрэссэдээтэлэ С.И.Евсеев уонна "АПРОСА-Ньурба" ААУо гендириэктэрэ И.Р.Султанов СӨ Бырабытталыстыбатын Бэрэссэдээтэлин I-кы солбуйааччытара Р.Ф.Бэрэсидьэнигэр СӨ бастайааннай бэрэстэбиитэлэ Ю.С.Куприяновтын көрүстүлэр. Муус устар 27 к. Москваба биллиилээх биир дойдудаахпыт, уһулччулаах судаарыстыбаннай, уопастыбаннай-бэлитиэчкэй уонна профсоюзнай деятель С.В.Васильев олобут дьэтигэр мемориальной дуосканы туруорууга улууспут дэлгээссийэтин кыттыгытын уонна Калининградскай уобалас муниципальной оройуонун кытта сөбүлөһүннү түһэрсини туһунан кэсэтин барда. Ити уобаласка Саха сириттэн төрүт-

тээх 600-тэн тахса киһи олорор уонна эмиз Саха сириттэн төрүттээх киһи оройуон баһылыгынан үлэли сылдьар.

Тохсунньу 19 к. Суорун Омоллоон аатынан Опера уонна балет тыйаатырыгар өрөспүүбүлүкэ муниципальной тэрлээһин уочарата суох VII сийиэстэрэ ытыгылына. Манна өрөспүүбүлүкэ улуустарын уонна 352 элиэннэлэрин баһылыктара кытыннылар. СӨ муниципальной тэрлээһин Сэбиэтин - муниципалитеттар икки ардыларынаабы биригэ үлээһин Ассоциациятын бэрэссэдээтэлэ Анатолий Кистенев, СӨ Ил Дарханын уонна Бырабытталыстыбатын Дьаһалтатын салайааччыта Федор Борисов, СӨ Бырабытталыстыбатын Бэрэссэдээтэлин солбуйааччыта Михаил Гуляев, Ил Түмэн олохтоох салайыныыга сис кэммитэтин бэрэссэдээтэлэ Василий Местников у.д.а. дакылааттара истилиннэ. Сийиэс түмүгүнэн резолюция ылылынна.

Сийиэс кэнииттэн Ньурба уонна Томпо улуустарын МТ баһылыктара СӨ баайга-дуолга уонна сиргэ сыһаннаһыларга министирэ Е.В. Григорьеваны кытта көрүстүлэр. Министир солбуйааччылар Н.Н. Пахомова уонна М.В.Никифоров иһитиннэриилэрэ истилиннэ. 2 улуустар муниципальной баһылыктара министриэтибэ салалтатыгар бэйэлэрин туруорсууларын уонна этиилэрин тиэртилэр.

Улуус дьаһалтатын пресс-сулууспата.

— Сонун —

## Дьахтар хамсааһынын 70 сыла

Ааспыт нэдиэлэ бэтинсэтигэр улуус дьаһалтатын актовай саалатыгар быйыл улууска дьахтар хамсааһына 70 сылыгар аналлаах муньах буолла.

Муньабы улуус дьаһалтатын баһылыгы социальнай боппуруска солбуйааччы Уларова Анна Михайловна иилээн ытта. Улууска дьахтар хамсааһыныгар үлээһин ааспыт улуустаабы дьахтар сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Максимова У.П., улуустаабы дьахталлар хамсааһыннарын советнига Михайлова Л.Н., өр кэмгэ доруобуйа харыстабылыгар үлээһин Иванова С.Н., Яковлева С.М., Сидорова Р.И., доруобуйаларынан хааччактаах оҕолор "Ымыгчаан" түмсүүлэриттэн Аланнырова Е.А., Өгөлдөбө нэһилиэгиттэн Тимофеева Р.А., Акана нэһилиэгиттэн Торохова А.А. кыттыгыны ылылар.

Улуустаабы дьахтар сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Копырина Л.Е. кэлинни үс сылга ыһыгыт үлэтин отчуоттаата. Лариса Егоровна сүүрүннээн нэ-

һилиэк дьахталларын түмсүүлэрин кытары нэһилиэнньэбэ социальнай көмө ытыгылыбытын туһунан отчуоттаата. Анна Михайловна отчуоту истэн баран, Ньурба куоратыгар баар тэрлээһини сыһыаран үлэтигэр кытыннарарга бэлиэтээн эттэ, кэлэр өттүгэр санга састаабы таларга эттэ. Муньах кыттыгылаахтара улууска дьахтар сэбиэтин үлэтигэр бэйэлэрин санааларын этэн туран, этии киллэрдилэр, сүбэ биэрдилэр.

Быйыл оройуонга дьахтар хамсааһына 70 үбүлүйдээх сылыгар анаан, Ньурба бөһүөлөгэ эрдэбин дьахтар хамсааһыныгар үлээһин ааспыт дьахталлар тустарынан ахтыгы матырыяалларын хомуйан хаһыакка, кинигэбэ туһанарга сорууда бэрилиннэ.

Дьыэ кэргэнгэ сыһыаннаах урукку "Олох түһэ" рубриканы сөргүтүргэ, үбүлүөйүнэн сибээстээн кинигэ бэчээттээн таһаарарга муньах боротукулунан бигэргэннэ.

Бэйэбит инф.

Мэҥэдьэк нэһилиэгэр тыа хаһаайыстыбатын исписэлиинэн Яна Николаевна Ефремова үлээһингэ 1 сыл буолбут. Соторууабыта улуус ситэриилээх былаанын отчуотугар тийэ сылдьан быыс булан, кинитэ нэһилиэккэ кыстык хайдах аһан эрэрин туһунан туһулаастым.

- Былырынгыны кытта тэннээн көрдөхкө, ынах сүөһүбүт аһаана аһара улахан кык көбүрээбэтэ, - диир Яна Николаевна. - Тус көмөлтө хаһаайыстыбаларга - 226 уонна бааһынай хаһаайыстыбаларга 68 ынах сүөһү кыстаан турар. Нэһилиэккэ 100-тэн тахса ыал баарыттан, 26 ыал сүөһүлээх. Үгэс курдук, барыта саастаах дьоннорбут сүөһү-ас тутан ололлор. Эдэр дьоннор сүөһүлэниэхтэрин соччо бабарбаттар.

Ааспыт сылга 1 киһи бааһынай хаһаайыстыбатыттан уурайда. Инньэ гынан билигин 6 бааһынай хаһаайыстыбалаахпыт. Үксүлэрэ сылгы иититинэн дьарыктаналар. Саамай улахан бааһынай хаһаайыстыбабыт - Архипов Алексей Иванович киэнэ. 36 ынах сүөһүнү кыстатан туруор уонна 40-тан тахса сылгылаах. Үлэһиттэр элбэх буолан, кини атын хаһаайыстыбалартан элбэҕи туттарар. Итиэннэ Семенов Василий уонна Тимофеев Семен бааһынай хаһаайыстыбаларыгар

— Тыа хаһаайыстыбата —

## Хатыыга

сүөһүлээхтэр. 2 бааһынай хаһаайыстыба ангардастыгы сылгы иититинэн дьарыктаналлар. Нэһилиэкпитигэр 2017 с. үт соботуопкатыгар 100 туоннабылаан тиздиллибитэ. 80-тан тахса туоннаны туттардыбыт. Кыһалҕабыт - үппүт харчыта кэмигэр кэлбэккэ, дьоммут кэһтэн хаалбыттар. Дьоммут син оттоотулар, барыбытыгар син тийэр курдук, 1200 т от бэлэмнэммитэ. Оттуур сир тийэр, сорох дьон сирдэрэ ыраах да буоллар. Тырааныспар 1 сырыыта - 2,5 тыһ. солк. Үгэс дьоннор тыраахтырдаах буолан, бэйэлэрэ тизнэллэр.

Кыһалҕабыт - иһэр уу. Күөллэрбит уолан хаалан, кыһалҕаттан 2 күөлгө ойбон алларарга үлэтэ суох биер киһини кэпсэттибит. Сүөһүлээх дьоннор уопсай сүбэнэн биерди сүөһү айы харчы төлүүбүт диэн.

Уотурба уонна зернофуражка хаһаайыстыбалартан сайаапка хомуйдубут. 4,3 т уотурбаны уонна 1,8 т эбиэһи сакаастаатылар. Быйыл аҕаларытыгар ырахан буолсу диэн олобут. Былырын дьаһалтаҕа УАЗ-фермер массыналаах этибит, онон таһааран биэрбиппит. Билигин

ол массынабыт алдынан сүүрбэккэ турар.

Бөрөлөр сылгыны тардар түбэлтэлэрэ табыста. Дьон этиитинэн, барыта 10-тан тахсаны, ол эрээри чугас эргин 3 сылгыны бөрө тардыбыта буллан бэҕэриннэринэн аактаммыта. Ардай аһыылаахтары бултатарга биригээдэ тэрийбиппит.

Землеустроитель Егоров Егор Васильевич иһитиннэринэн, билигин оттуур ходоһаны ылбыт дьоннор сирдэрин бары туһаналлар. Нэһилиэнньэ, ол аата чааһынайдар оттуур сирдэрэ - 640 гаа. Урукку тэриллиилээх хаһаайыстыба оттуур сирин "Архипов" ИП-га биэрбиттэр. Ааспыт сылга "уһук илинги гектар" сокуонунан олохтоох нэһилиэнньэ туһамматах. Арай Антоновка олохтооҕо Бассановтан 6 киһи илии баттаабыт кэлэтибинэй сайабылыанналары кирибит. Булуурга-балыктыырга анаан диэн көрдөөбүттэригэр, 6 гаа сир учаастага бэриллибит. Олохтоохтор, бабар, быйыл ити сокуонунан сир көрдөөн ытыхтара, диир Егор Васильевич.

Геннадий АНТОНОВ.

— Устудьуон күнүн көрсө —

## Эрэлбит — ыччаппыт

Хайа баҕарар киһи ханнык үөрэххэ, хаһан, ханна, хайдах үөрэммиттэн тутулуга суох устудьуоннаабыт сылларын олус истинник, иһирэхтик ахтар. Кыһалҕа диэни билиммэт дохсон санаа, барыны бары тэҕрэй өнгүн көрүү, барыны бары судургутук быһаарыы - эдэр саас эриэккэс кэрэ кэмнэрэ. Аныгы үйэбэ ыччат орто оскуоланы бүтүрдэ да тута устудьуон үрдүк аатын ылар. Ол оннугар, атын үлэбэ үлээһин, идэни уларыталара да баар суол. Ол, үлэ миэстэтэ баҕарбыт сиргэр көстүбүттэн, эбэтэр, олоорго сөптөөх усулуобуйа суобуттан тахсар.

Бу дьылга күнүскү үөрэххэ биһиги нэһилиэк 40 устудьуоннаах. Былыргыттан саамай тутуу үрдүк үөрэх кыһатынан киин куоралыт уруккута СГУ-та, билингитэ Максим Кирович Аммосов аатынан ХИФУ буолар. Устудьуоннарбыт 60%-нара (15 ыччат) бу тэрлээбэ ситиһилээхтик үөрэнэ сылдьаллар. Ону таһынан, кэлин тэриллибит Чурапчытаабы физкультурнай институтка, тыа хаһаайыстыбатын академиятыгар, Арктикатаабы культуура институтугар барыта 6 (4 %) устудьуон баар. Кинилэр учуутал, литератор, психолог, медик, юрист, художник, ихтиолог, химик, геолог, агроном, быһата, араас идэлээх үрдүк үөрэхтээх үлэһит буолан тахсыахтара.

Мань таһынан, өрөспүүбүлүкэ орто үөрэбин араас кыһаларыгар 36%-нара (19 ыч-

чат) үөрэнэр. Ол иһигэр, техническэй үөрэххэ - 6 уол, физрукка - 2 уол, баспытааталга, учууталга - 2 кыыс, медиккэ уулаах кыыс, тыа хаһаайыстыбатыгар - 3, культуура колледжыгар 2 уол үөрэнэ сылдьаллар. Балары таһынан, сэдэх идэбэ Чурапчытаабы колледжга МЧС, Нерюнрига авиация үлэһиттэригэр уһуйуллаллар. Кэлинни кэмгэ оскуоланы бүтэрээччилэр орто үөрэххэ кириэр буоллулар. Үрдүк бааллаах орто үөрэх дипломунан үрдэттэргэ кыах баар эбит.

Оскуолаба үөрэнэр кэмнэригэр спордуна дьарыктаммытара, оскуола, нэһилиэк ыһар бырааһынныктарыгар көхтөөхтүк кыттыбыттара, массасыкылы-массынанан "хаспыттара", НПК-лар чинчийэр үлэһиттэригэр кыттыбыттара, уроугу таһынан талааннарын туһунан дьарыктаммыттарын туһага талбыт идэ-лэригэр көстөр. Ол курдук, ырыаһыт уолаттар Василек, Андриан (сал. Саввинова З.А., Непряхина А.М.), олонхоһут Софья (уһ. Сухаринова В.Е.), уруһуйдуг Сандаара (сал. Иванов Н.М.) культуура үөрэбэр дьобурдарын сайыннара сылдьаллар.

Волейболист уолаттар Денис, Данил (уч. Попов Е.А.), хайыһар спордуна көрдөрүү-лээхтик дьарыктаммыт Айтал, Люба (уч. Дмитриев В.Е.) физкультурна эйгэтигэр үлэлиэхтэрэ. Истэригэр иттиэхтээбит баҕа санааларын олохо киллэрээри өрө көтөбүллэн туран үөрэнэ сылдьаллар:

Айыллаана - сокуон үлэһитэ, Радик - ветеринар, Наташа - врач, Вася - фельдшер, Диана алын кылаас учуутала о.д.а. баҕаран талбыт идэлэрин баһылаары.

Устудьуоннар баһыгар үгүстэрэ бюджетнай төрүккэ олобуран үөрэнэллэр. Элбэх оҕолоох ыал оҕолоро буолан, кып-кыра да буоллар, социальнай көмөнөн туһаналлар. Стипендиялара үөрэх тэрилтэтин статуһуттан, экзэмиачеккэй кыабын таһымыттан, устудьуон бэйэтин көбүттэн, билииттэн тэнэ суох, элбэх араастаһылаах. Холубур, кварталга биридэ Чурапчытаабы физкультурнай институтка улахан ирдэбили аһан, 40 тыһыынчаны, онтон Нерюнрига 20 тыһыынчаны ылыаха сөп. Үрдүк үөрэххэ үчүгэйдик үөрэнэр устудьуон стипендията 7-5 тыһыынча буоллабына, орто үөрэххэ бастыһынан 2,5-1,5 тыһыынчаны ылаллар. Орто үөрэххэ үөрэнэр оҕо айабын булунар кыара суох. Онтон биһиэхэ икки оҕо оҕо, бизэс ыал икки оҕолоро устудьуоннуу сылдьаллар.

Күндү нэһилиэкпит үөрэнэ сылдьар ыччатын устудьуон күнүнэн иттичк-истинник эбэрдэлибит. Үөрэхтэригэр үрдүк ситиһилэри баҕарабыт, ылыммыт идэлэрин таба туттан, туһа дьон буолан, төрөппүттэрин, учууталларын, нэһиликтэрин дьонун үөрдэ сырыттыннар!

Мирослава ИВАНОВА, Мэҥэдьэк.

- Үлэлээх буолууну көбүлүүр сыл -

# Тимир ууһун идэтин сайыннары киинин тэрийини түргэтитиэххэ



Фото Василий Кононов

Саха сиригэр олохтоох онгорон таһаарыны өйөөһүңгэ болжомто уурулар. "Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох табаардары уонна онгөлөрү онгорон таһаарыны сайыннарыга көбүлээһин дьаһалларын туһунан" өрөспүүбүлүкэ Ил Дарханын 2017 с. атырдьах ыйын 11 к. 2070 №-дээх Ыйаабын олоххо киллэрин чэрчитинэн олохтоох табаардары уонна онгөлөрү онгоруу эйгэтигэр 2,5 тыһынчаттан кырата суох үлэ миэстэтин тэрийингэ, олохтоох онгорон таһаарааччылар бордуукусуларын тас ырынактарга уонна экспорта таһаарыны хааччыыга, нэһилиэнньэни олохтоох ас-үөл табаардарынан хааччыыны уонна олохтоох онгорон таһаары бырайыактарын олоххо киллэрини улаатыннарыга тэрээһиннэр ытыллылар.

Ону таһынан, "Саха сиригэр онгөһүлүннэ" регионаабы брэнды үөскэтии чэрчитинэн олохтоох

онгорон таһаарааччылар табаардарыгар уонна онгөлөрүгэр наадыыны көбүлүүр туһугар өрөспүүбүлүкэбэ олохтоох бордуукусууа хаачыстыбатын хааччыыга уонна хонтуруоллааһынга тик тэриллэр, эргин ситимнэрин нөҕү олохтоох бордуукусууаны батарыга көбүлээһин механизмнара онгөһүллаллар.

Чуолаан олохтоох онгорон таһаарыны, ол иһингэр нуруот уусуран онгөһүктарын, идэлэрин өйүүр туһугар Үөрэх уонна наука министриэтибэтэ Дьокуускайдаагы технология уонна дизайн колледжын кытта тимир ууһун идэтин сайыннары киинин тэрийэллэрэ былааннаар.

Ил Түмэн Бэрэссэдэтэлэ Александр Жирков Дьокуускайдаагы технология уонна дизайн колледжын үөрэтэр-онгорон таһаарар мастарыскайыгар оробуочай сырытытын кэмигэр өрөспүүбүлүкэ үөрэххэ уонна наукаҕа

миниистирин солбуйааччы Андрей Попов уонна колледж директоры Елена Яковлеваны кытта тимир ууһун идэтин сайыннары киинин тэрийи боппуруоһун дьүүлэстэ.

Парламент спикерэ үөрэтэр-онгорон таһаарар мастарыскай дьиэтин көрдө. Бу дьиэ быйыл тохсунньу 1 күнүттэн технология уонна дизайн колледжыгар бэриллибитэ.

Мастарыскайга спикер колледж онгорон таһаарыга үөрэтэр мастардарын - Саха сирин нуруотун маастара, Россия худуһунньуктарыны Сојууһун чилиэнэ, Саха сирин тимир уустарын Сојууһун бэрэссэдэтэлин солбуйааччы Роман Готовцевы, мас ууһун идэтигэр маастар Владимир Шинкаренконы уонна маһы уусуран таһаастааһынга маастар Василий Спиридоновы кытта кэпсэттэ.

Маастардар мас ууһун идэтин уонна маһы уусуран таһаастааһын теориятын уонна практикатын үөрэтэллэр. Кинилэр кэпсэбүттэринэн, ортотунан биир бөлөххө 15-тии киһи үөрэнэр. Ити өрөспүүбүлүкэ улуустарыттан кэлэр ыччат итиэннэ технология уонна дизайн колледжын устудуоннара. Мас ууһун-тутааччы куурстарыгар 4 ый үөрэнэллэр, маһы уусуран таһаастааһынга - 6 ый.

Саһа киин үлэтэ тимир руда-

тын уонна өңнөөх металллары таһаастааһын былыргы технологияларын сөргүтүүгэ, нуруот маастарын уонна үөрэнээччилэр икки ардыларыгар утунааһыны хааччыыга, аныгы матырыйааллары туһанан нуруот уусуран онгөһүктарын саһа көрүңгэрин уонна онгорон таһаары хайысхаларын олоххо киллэрингэ итиэннэ быстыбат үөрэхтээһин тиһигин сайыннарыга туһуланабыа.

Киин сүрүн уратыта - өрөспүүбүлүкэ тимиргэ маастардарын түмүү, уопут атастаһыта, маастарыстыбаларын сайыннары, тимир таһаастааһын үгэскэ кирибит технологияларын туһанан саһа быһабын, хомуһу, аты кизгэтигэ туттулар онгөһүктары, охсааны киэнник онгорон таһаары буолуоҕа. Ону сэргэ биһир сүрүн хайысханан улахан кээмэйдээх пааматынныктары уонна тимиртэн скульптуралары кутан онгоруу буолуоҕа, ол билигин өрөспүүбүлүкэбэ суох.

Үөрэх уонна наука миниистирин солбуйааччы Андрей Попов саһа Киин үлэтигэр маастарыскай дьиэтэ кырабаас буолуоһун айда. Онон 262,5 кв. м иэннээх уус кыһатын дьиэтин тутуу былааннаар. Ороскуот сметанан 5,5 мөл. солк. тэннэһиэбэ, ол иһингэр уотунан хааччыыны кыамтаһын улаатыннары, уус гидравлическай балтатын атыылаһыны, бөдөң оборудованиены тиэийи

кирээлэр.

Ил Түмэн Бэрэссэдэтэлэ Александр Жирков, бастатан туран, саһа киин концепциятын онгорорго, киин үлэтин хайысхаларын ымыптытан-чымыптытан толкуйдуурга соруудахтаа.

Бэлиэтиир буоллаха, билигин өрөспүүбүлүкэ судаарыстыбаннай бюджет кэлэр үс сылга таһылына, онон киин тэрийингэ үп боппуруоһа бюджет доккумунун көннөрүү режимигэр эрэ быһаарыллыа кыаллыан сөп. Парламент спикерэ дьиэни тутуу боппуруоһа 2017 сылга, өрөспүүбүлүкэ бюджета көрүлэр түһүмэбэр көтөбүлүөхтээх этэ дииэтэ.

Билигин үөрэтэр-онгорон таһаарар база дьиэтин регистрациялыыр докумуоннар онгөһүллэ сылдылар. "Үөрэтэр-онгорон таһаарар база регистрацияны аһааһын кытта тута киин тэрийиэххэ наада. Ол эрэ кэнниттэн материальнай-техническай базаны хааччыыны туһунан боппуруос көтөбүлүөхтээх, саһа дьиэ бырайыга, ороскуоттар туһаннаах сметалара онгөһүллүөхтөөхтөр уонна өрөспүүбүлүкэ инвестицияҕа бырагырааматыгар киририэхтээх. Эһиги саһа дьиэни тутууну итинник эрэ суолунан ситиһиэххитин сөп", - диин бэлиэтээтэ Александр Жирков.

Ил Түмэн пресс-сулууспатын матырыйаалынан.

- **Тыа хаһаайыстыбата** -

## Агро-оскуолалар үлэлэрин кэнэтэр былааннаахтар

Тыа хаһаайыстыбатын сайдытыгар уонна бу эйгэбэ үлэлиэхтэрин сөптөөх тыа сирин үлэтин-хамнаһын баһылаабыт дьону иитэн таһаарарга агрооскуолалар улахан оруолаах буолуохтаахтар. Улууспутугар 7 агро-оскуола баар, кинилэртэн хас биридилэрэ бүдүбүтү таһынан үп-харчы киллэрэригэр сорок эмиэ туруорулар. Онон сорох агро-оскуолалар көннөрү манньк ааттанан кэлбит буоллахтарына, инникитин үлэ күүскэ барара күүтүллэр. 2017 с. ахсыннытыгар улуустаагы ас-үөл быыстапка-дьаарбанкагытар агро-оскуолалар ортолоругар куюнуруска кыайылыах тахсыбыт Хангалас агрооскуолатын туһунан хаһааптытыгар бэчээттэммитэ. Бу оскуола 2017 с. 200-тэн таһа тыһ. солк. киллэриммитэ биллэр. Ол эрээри атын улуустар агрооскуолалара маннаабыр өссө элбэх дохуоту киллэринэллэр эбит.

мөлтө хаһаайыстыбатыгар 4 ынахтаахпыт, барыта 6 сүөһүнү кыстатан турабыт, итиэннэ 3 биэлээхпит. Араас навесной оборудованилаах "Синтай" тыраахтыраахтыгар Сир онгоруутунан дьаарыктанар оскуола буоларбыт быһытынан, улахан тыраахтыр наада диин, эргэ да буоллар, "МТЗ" тыраахтыры ыллыбыт. Кэнэбэски механизатордары бэлэмниир курдук, трактороведение кылааһын аһар былааннаахпыт.

**Антоновка агро-оскуолатын производственнай үөрэхтээһингэ маастара, агроном идэлээх Федорова Мария Иннокентьевна:**

Бүгүн ити быыстапка-дьаарбанкаҕа агро-оскуолалар сайлааччылары уонна туһаннаах үлэһиттэрэ үлэлэрин-хамнастарын туһунан билиһиннэрибитэрин таһаарабыт.

**Ньурбачаан агро-оскуолатын дириктэртэ Татьяна Семеновна Саввинова:**

- 2009 с. агро-оскуола статуһун ыламыт үлэлибит. Оскуола кэлэктибэ 39 үлэһиттээх, үөрэнээччибит ахсаана - 66. Агро-оскуола үлэтин хайысхатынан сүрүннээн сылгы иитиитэ уонна оһуруот астарын үүннэриии буоллар. Хортуоппуу, хаппыыстаны оһолорго итии аһылыкка туттабыт. 13 сылгылаахпыт. Тиэхиньикэ туһунан этэр буоллаха, "МТЗ-82", "Синтай" тыраахтырдар, сенокосилка, пресс-подборщик, "УАЗ-фермер" массыына бааллар.

Инникитин бааһынабытын өссө кэнэттэн, хортуоппуй оһолуутунан күүскэ дьаарыктанар санаалаахпыт. Картофелесажалка, булуук, культиватор ылынахпыт баһарабыт. Итиэннэ дьобус производство суаһын тэринэн, сорт, заварной, бурдук ас арааһын, фарш, фрикаделька, бэлимизон онгорон нэһилиэнньэбэ таһаарахпыт баһарабыт.

Оскуолабыт саамай сүрүн кыһалбата - наһаа тымныы. Билигин үөрэнэ оһорор дьиэбит 1979 с. тутуллан үлэбэ кирибитэ. Хара муостата бүтүннүү сингэн хаалан, кыһыңгы кэмгэ тымныда. Ону ол дизбэкс үлэлибит, үөрэнэбит. Саһа таас оскуола дьиэтэ тутуллуон олус баһарабыт.

**Сүлэ оскуолатын дириктэртэ Тобанов Иван Гаврильевич:**

- Быйылгы үөрэх дьылыгар алтынныга дириктэринэн ананан үлэли сылдыбын. Киһи элбэхтэ куюнуруска кыттан бэйэтин тургутууна көрдөбүнэ сайдар. Ол да быһытынан араас тэрээһиннэргэ кыттабыт. Оскуола кө-

- Антоновка орто оскуолата 2005 сылтан агро-оскуола статусунан үлэлир. 2011 с. профильнай үөрэхтээһингэ лицензия көмүскээн, 3 идэбэ бэлэмнииргэ лицензия ылбытыт: 3 разрядтаах сүөһү иитээчи, оһурут аһын үүннэрээчи уонна сибэки үүннэрээчи. 2012 сылтан үөрэтэн кириэн барбытыт. Үөрэнээччилэрибт 2015 сылтан идэлэрин туһулуур сибидиэтэ-листибэлэрин туттуттара. Бастакы 8 оһо оһурут астарын үүннэрээчи идэтин баһылаабыттар. 2016 с. 10 оһо - оһурут астарын уонна сибэки үүннэрээчи, ааспыт сайын 6 оһо оһурут аһын үүннэрээчи идэтин ылбытыттар.

Урут сылгылаах этибит. Билигин сүрүн хайысхалар - оһурут астарын үүннэриии: тэпилисэбэ үүнэр оһурусуу, помидор, перец, сибэки. Оһуруттаахпыт, арендаҕа ылан сылдыбыт. 2013 с. нэһилиэк тэриллилээх хаһаайыстыба сирин биэрбитэ. 860 кв. м күрүөлээн баран таһаастаабытыт. Бастаан 600 кв. м саһалаан хортуоппуй оһолдуһуһу. Былырын саас "Ньурба-Агро" МТС биһиэхэ "Розара" сизэм хортуоппуйу аһалбыта. Ону оһолдон аһылаах соһуу атыылаахтыбыт. Ыстарар тэрилит суох буолан, улахан үүнүү кыайан ылбатахпыт.

Лаабырдарытыгар сайыны быһа 3 сезон устата оһолорбут сылдылар. Стационарнай лаабырбыт үлэбэ кириэхтээх этэ да, кыайан кирибэккэ турар. Уопуһугар улахан кыһалдалаахпыт, баанньык-прачечнай тутулуохтааҕа үбүлээһинэ кыаллыбатаҕа.

Быыстапкаҕа сүрүннээн туту үүннэрипитин уонна вермифермабытын аралан көрдөрдүбүт. 2016 с. үөрэх дьылыгар ХИФУ экология кафедратыттан профессор, наука дуоктара Голева П.А. "вериферманан дьаарыкта-

нын, сүрдээх барыстаах салаа буолуохтаах" диин, биһиэхэ калифорнийскай чиэрбэлэри бэлэхтээбитэ. Ону ууһатан элбэгитбит. Аһылык, үүнээйи уонна кумааһы тобохторун сизэн биогумус онгорон таһаарар. Улууска элбэхтик тарбанан диин, быһаарытын барытын сииһили суруйан бэлэмнээбиппит. Интиэриэһинэйэ диин - бу калифорнийскай чиэрбэ Саха сиритгэр кэлбитэ ыраатта. 2003 сылтан Ньурбаҕа аһаллар, улууска хас да оскуолаҕа баар этэ, билигин да баара буолуо. Биогумус араас нитрат энгин кыттыстаһаһа ыраас уоһуруду буолар, оһурут аһыгар, үүнээйилэрибитигэр барытыгар туһалаах. Итинтэн экологическай өттүнэн ыраас бордуукусууа ылыллан таһсар.

**Малдьаһар оскуолатын дириктэртэ Ирина Ивановна Охлопкова:**

- **Сонун** -

## Өгөлдөбө - улуустаагы ыччат сүлөтэ



Тохсунньу 20 к. Өгөлдөбө улуустаагы ыччат сүлөтэ буолан ааста. Тэрийээчилэринэн олохтоох нэһилиэк дьаһалтата, "Ыччат бэлиитикэтин управлениета" МКУ уонна Өгөлдөбөбү "Сэргэлээх эрэллэрэ" ыччат уопастыбаннай тэрилтэтэ буолулар. Тэрээһин сыала-соруга: ыччаты сомоһолоһун, киһилэр граждандаскы көхтөөх буолууларын уонна патриотизмдарын үрдэтии, ыччат ортуотугар чөл оһуу пропагандалааһын, ыччаты ситимнээх уопастыбаннай үлэбэ-хамнаска киэнник кытыннары. Сүлөккэ 8 нэһилиэктэн дэлэгэссийэлэр кэлэн кытыннылар.

"Тыа усулуобуйатыгар ыччаты кытыннары" тиэмэбэ төгүрүк оһуол ытылына. Ыччат бэлиитикэтин управлениетын исписэлиһэ Даяна Васильева улууска ыччат бэлиитикэтигэр уонна ыччаты өйөөһүңгэ ханнык бырагыраамалар үлэли туралларын уонна инники былааннар туһарынан билиһиннэрдэ. Сүлөт кыттыгылаахтара нэһиликтэригэр барар үлэлэрин уопуттарыттан үлэһиннэлэр. Бу түмүгүнэн резолюция ылылына. Салгыы дойду үрдүнэн биллэрилитбит Көһүл өттүнэн көмөлөһөөчү (Волонтер) сылыгар аһамыт тэрээһиннэргэ нэһиликтэр ыччаттара бырагыраамаларын көмүскэтилер. Күндээдэ нэһилиэтин ыччатын "Харама" бырайыактара кыайда.

Психологтар салалталарынан "Ыстаансыаларын оонньуулар" кэнниттэн, хамаандаларынан арахсан "Көрдөөх стартарга" уонна КВН-га күрэхтэстилер. "Көрдөөх стартарга" "Ачык бөрөлөр" хамаанда, КВН-га "Сомоһо" хамаандалар кыайылыах таһыстылар. Улуустаагы ыччат сүлөтэ дискотеканан түмүктэннэ.

Сүлөтү тэрийэн ытарга көмөлөрүн иһин ыччат бэлиитикэтин управлениета Марха нэһилиэтин баһылытын солбуйааччыта Раиса Тимофеева, нуруот айымнытын дьиэтин дириктэртэ Дария Александрова, оскуола дириктэртэ Андрей Павлова уонна билэтигэр Валентина Иванова махталын тиэрдэр.

Геннадий АНТОНОВ.

Улуус дьаһалтатын пресс-сулууспата.

**Н**ьурбачаан нэһилиэгэ төрүкү да сүрдээх үлэһит, тудуурдаах, дулуурдаах, сырдыкка, кэрэбэ тардыһылаах дьоннордообунан биллэр. Биһир онук олус сэмэй, ис дууһатынан наһаа ыраас, тас да дьүүнүнэн кырасыабай, кинини бэйэтигэр тардар кэрэхсэбиллээх сээрлээх кининэн Сергина Людмила Юрьевна буолар диэтэхпинэ, бука, сыһыспат буолуохтаахпын.

Людмила Юрьевна бу дэриэбинэ төрүт олохтооһо, кини дьонноро Христина Егоровна уонна Юрий Саввич Сергиннэр диэн нэһилиэнньэбэ үчүгэйдик биллэр үлэһит дьон. Кинилэр итии тапталларынан бүбөйдөөн улаатынарбыт улахан кыыстар, дьонун үтө майгыларын, үлэбэ килбиэннээх сыһыаннарын удьуордаан, бэйэтэ дьон-сэргэ ытыктыыр, сүгүрүйэр киһитэ буолан үүнэн-сайдан сириэдийэн тахсыбытын туоһулуур дьоро киһэтэ ахсынны 20 күнүгэр Ньурбачааннаабы "Түмсүү" култуура киинигэр буолан аастыта.

Манна Людмила Юрьевна 60 сааһын уонна музыка кэрэ эйгэтигэр үлэлээбитэ 35 сылын бэлэстээн, үөрүүтүн үлэстээри, эбэрдэ эйбэс тылларын этээри кулууп саалатын толору дьон-сэргэ тобуоруста. Кырдык даһаны, 35 сыл тухары дьарамай санныгар

## Юбилярдыын тэнгэ үөрүбүт

ыарахан баяны сүгэн-көтөбөн, нэһилиэк сүрүн тэрлэлэригэр: детсадка, оскуолаба, кулуупка быыстала суох буолар араас тэрэһиннэргэ соботох баянист буолан, сүүрүөххэ-көтүөххэ, куруук эргийиэххэ, бэлэмниэххэ диэтэххэ олус уустук курдук. Дьэ, ону ол диэбэккэ, бэйэтэ дьиилээх-уоттаах, кэргэннээх, оҕолордоох, хаһаайстыбалаах киһи, сөбүмэр үлэни сүкпүт эбит диэн түмүккэ кэлэбин. Аны ол үлэтин түмүгэ сүрдээх таһаарылаах: үгүс элбэх оҕону үөрэтэн-такайан өрөспүүбүлүкэбэ биллэр ырыаһыттары таһаарыта туоһулуур: Антон Иванов, Максим Березин, Иванна Неустроева у.д.а. Нэһилиэк кини уһуйбут ырыаһыт оҕолорунан киэн туттара ахсаабат: Вилена Федосеева, Аля уонна Майя Константиновалар, Нария уонна Саина Софроновалар, Эдгард Сидоров, Лиза уонна Харитина Ивановалар у.д.а. Өссө "Уйгулаана" диэн наһаа истинг, иһирэх ырыалары ылыыр ансаамбыллаах. Ону таһынан, Ньурбачаан нэһилиэгин гимнин бэйэтин тылыгар уонна музыкатыгар



айбыта элбэҕи этэр. Бу биһир киһи холугар диэтэххэ, туғунан да кэмнэмэт үгүс үлэ таһаарылаах түмүгэ буолар.

Дьэ, бу курдук, Ньурбачаан нэһилиэгин биһир саамай убаастанар, ытыктанар, тумус туттар улахан киһибит Людмила Юрьевна Сергина дьоллоох дьоро киһэтэ

сүрдээх иһирэхтик, истинник, үрдүк таһымнаахтык ааспытыгар "Түмсүү" култуура киинин үлэһиттигэр, биэчэри салайан ыһпыт уус-уран, хомоҕой тыллаах, олохтоох библиотекарытыгар Людмила Васильевна Иванова уонна кэрэн кыттыыны ылбыт бары ырыаһыттарга уонна "Бэтиэхэ" мини-студия дьобус кэлэтиибигэр нэһилиэнньэ уонна юбиляр аатыттан барба махталбытын биллэрэбит.

Өссө чуолаан, манньк түгэни чорботон, бэлиэтээн ааһаабы барылар. Людмила Юрьевна 4 оҕону (бары - уолаттары) улаатыннартаан, олох киэн аартыгар таартаабыт, олохторун булартаабыт күнүгэр көрбүтүгэр итин улахан уола Василий, кэргэнэ Лилыын Ньурбаттан тахан ийэлэрин эбэрдээбит тылларыттан кийиэтэ Лиля эппитин тылыттан-тылыгар тириэрдэн, дьон-сэргэ сүрэхтэрин уулларыаһын баҕардым: "Мне очень повезло со свекровью!" - диэн улуу нуучча норуотун кыһа, кийиит буолан кэлэн ити курдук ис сүрэхтэн тахсыбыт этиитэ, ама кими уйдып-

пат буолуой?! Кийиит киһи ити курдук этэрэ ахсааннаах буолуой дии саныбын.

Ону таһынан Ньурбаттан "Город ангелов" диэн кийиитэ үгүсүлэһэр ансаамбыла тахан бу киһини сүрдээбин киэрэгээн, Людмиланы эрэ буолбакка, көрөчүлэри барыларын үөртэ-көтүттэ, сүргэлэрин көтөхтө. Маны сэргэ юбилярдыын Ньурбаттан ыкса дьүөгэтэ Вера Егоровна Иванова тахан, эйбэс эбэрдэтин тиэрдибитэ эмиэ биһир долугуулаах түгэнинэн буолла.

Онон, түмүктээн эттэхпинэ, "Музыка алыбар уйдаран" диэн ааттаах Людмила Юрьевна Сергинаны чистээһин үрдүк таһымнаах ааспытыттан астынан, үөрүүтүн үлэстэ кэлбит бары кыттылаахтарга өссө төгүл махтал тылларын тириэрдэбит, барыларыгар дороубуйаны, дьоллоох олобу баҕаран туран, манньк үчүгэй тыллары аныбыт:

*Олох олус кэрэ!*

*Олохтон үөрүөххэ,*

*Олохтон дьоллоноуохха,*

*Олохтон дуоһуууну ылыахха,*

*Олохтун ыраастык*

*олоруохха,*

*Сырдыкка, кэрэбэ*

*тардыһаахха!*

Елизавета ТИХОНОВА,  
Ньурбачаан.

## – Оскуола –

Хас биһирдии оскуола тус-туса суоллаах-истээх. Сағананы олоххо киллэрэн, ону олоххо хас биһирдии оҕо, үөрэнээччи туһанырын курдук үлэни тэрийэн ытыгы элбэх толкуйу, сатабылы эрийэр. Ханньк баҕарар оскуола бэйэтин олофор-дьаһаҕар, иитэр-үөрэтэр дьарыгар, төрүт културатыгар, тулалыыр эйгэтигэр дьүөрлээх оҕону, дьобуннаах үөрэнээччини иитэн- үөрэтэн таһаарарга кыһанар. Д.И.Павлов аатынан Өгөддьө орто оскуола бу үөрэх сылын саҕалырыгар эмиэ иити-үөрэти стандартнай үлэтин, хайысхатын сэргэ билингни кэмнэ үөрэнээччини сөптөөх хайысхаларынан иитэн-үөрэтэн таһаарарга араас өрүттээх үлэни-хамнаһы былаанга ылыммыта. Онуоха оскуола үгэстэрэ, сиэрэ-туома, үлэтэ-хамнаһа, кэлиитэ-барыта, быһыгыт-майгыта, өйө-санаата, иити-үөрэти туһунан өйдөбүлэ о.д.а. көмөлөһлөр.

Бары өтүгүнэ дэгиттэр сайдылаах, бэйэ сайдытын, айартутар дьобурун ыраҕалаан көрөр, киһи быһытыннан сиэрдээх буолуу үгэстэрин этигэр-хааныгар инҕериммит, саха майгытын-сигилитин билингни сайдылаах кэмнэ толору өйдүүр, олоххо бэлэмнээх киһини иитэн-үөрэтэн таһаарыны сүрүн сорук онгостон үлэ-хамнас саҕаламмыта. Манньк түмүлүүбүт сыалы-соругу ситиһэргэ бүтүн коллектив турунан туран үлэлиэхтээбэ саарбаҕа суох. Соругу толорор туһугар учуутал, үөрэнээччи, төрөппүт бары бүтүгүн биһир санаанан үлэлиир соругу ылыммыта.

Оскуола иитэр-үөрэтэр каадырдарынан ситэн, анал биридиимизтэр үрдүк үөрэхтээх учууталларынан хааччыллан, таһымнарын сыллата үрдэтинэр, араас уларыһылары кэмигэр ситэн, ылынан иһэр үлэһиттэрдээх. Дириэктэр Павлов А.Н., иитэр-үөрэтэр үлэбэ дириэктэри солбуһааччы Петрова И.В., иитэр үлэбэ дириэктэри солбуһааччы Степанова Е.И. ирдэбил быһытынан киһир уларыһылары тутатына көрөн, иити-үөрэти бары хайысхатын тэнгэ тутан, коллектив инники күөнгэ таһаарарга сөптөөх үлэни ытталар.

Билингни үөрэнээччи оскуолаба үөрэни инники олобу түстэһин буоларын өйдүүр. 6-7 кылаастартан ханньк идэни таларга, туох идэлээх киһи буоларга толкуй-санаа үөскүүр. Оскуолаба ытыттылар куруһуоктарга, эбии дьарыктарга бэйэтин баҕатынан сылдьан олук уураар. Үөрэх таһынан үгүс үөрэнээччи оскуолаба

## Иитэр-үөрэтэр үлэни дьүөрэлээн...



кэлэрин, эбиэт кэннэ оскуола оҕонун толору буоларын бары да бэлиэти көрөбүт. Эбии дьарыкка кэлэлэрин таһынан теннис оонньуу, мас тардыһыга эрчиллэ, кылаас таһынан үлэбэ кэлээччи үгүс.

Оройуонга ытыттылар араас таһымнаах күрэхтэргэ үөрэнээччилэр бэйэлэрин кыахтарынан кытталар. Биһирдиилээн биридиимизтэргэ сэмэй ситиһилэр бааллар. Ордук элбэх ситиһини технология олимпиадатыгар (уч. Никитина С.Н.) ылыбыт, бийыл саҕа кыттыбыт "Джунитор скил" - кулинария - Саввинов Рустам, Павлова Света (8 кылаастар) - 2 миэстэни, "Джунитор скил" - мода технологиятыгар - Андреева Саргы, Титова Милена (8 кылаастар) 3 миэстэни ылан, бу сонун күрэххэ бэлэмнээхтэрин көрдөрдүлэр. Бийыл үгүс олимпиадаларга миэстэлэспит Ушаков Саша (8 кылаас) дэгиттэр дьобурдаабын, билинг-көрүүгэ тардыһарын дакаастаата. Бийыл иккис сылын мас тардыһыгыгар биһирхэ тренеринэн үлэлиир Иванов Иван Васильевич таһаарылаах үлэтин түмүгүнэн оройуоннаабы оҕо спортивнай оскуола кытта киэн туттар. Кини сарсыарда сэттэ чаастан оҕолорун эт-хаан өртүнэн эрчийэр, ол түмүгүн оҕолорго хаһыс да төгүлүн абсолютнай чемпионунан Степанов Толя аата республикаба, регионна табыста. Сааһыттан тутулуга суох уолаттар уонна кыргыттар бэйэлэрин баҕаларынан эрчиллэллэр. Үөрэби спорду кытта дьүөрэлээн, сэмэй ситиһилэр кэлэллэр. Оройуоннаабы Максим Васильев би-

рийигэр мас тардыһыга күрэхтэр - Павлов Андрей (8 кылаас) - 1 м, Иванов Никита (8 кылаас) - 1 м, Степанов Толя (10 кылаас) - 1 м, Филиппов Дима (8 кылаас) - 2 м, Андреева Яна (8 кылаас) - 3 м, Никитина Ангелина (11 кылаас) 3 миэстэлэри да ылбыттар тренер таһаарылаах үлэтин көрдөрөр.

Бийылгы үөрэх сылыгар "Аан дойду омуктарын културата" бырайыак сыл бастакы анҕарыгар улахан киһирсиптээх үлэни тэрийэн ытыгы көбүлээтэ. Хас биһирдии үөрэнээччи сайдарыгар, төрөбүт норуотун таһымын тэнни тутан көрүүгэр аан дойду олоҕун анаара көрөрө хайаан да наада. Ол сыалтан тэрлелибит бырайыак түмүгэ да онук буолла. Хас биһирдии кылаас талан ылбыт госуударствотын олоҕун-дьаһабын, майгытын-сигилитин, сиэрин-туомун, ырыатын-тойугун, олоҕун таһымын үөрэтэн баран, оскуола эрэ иһинэн буолбакка нэһилиэнньэбэ таһаарда.

Араас көрүнүнэн ытыттыбыт айар хабааннаах биэчэрдэр, көрсүүлэр, тэрэһиннэр элбэх интэриэһинэй түгүннэри бэлэстэтиилэр, үөрүүлэх түгэни олохтоотулар. Манна төрөппүт оҕотугар көмө, тирэх буолан, ылаантуойан кыттыста. Көрбүт бары сөҕөөрдө, кыттыбыт бары үөрдө, дьүллээбит толкуйга түстэ. Бу бырайыак тыа сири оҕотугар кинигини аан дойду киэн кээлигэр араас омук дьобно хайдахтуох ололорлорун көрдөрдө-билиһиннэрдэ.

Үөрэнээччилэргэ анаан оройуон иһинэн ытыттылар араас күрэхтэригэр, көрүүлэригэр кыттан



сителиилэрдээхпит. Ол курдук оройуон оҕолорун ортолоругар ытыттылыбыт "Биһирхэ итинник буолбатын" видеороликтар күрэхтэригэр "Бастын режиссер" аатын Степанова Юлия (11 кылаас) ылбыта да, оҕолор барыга дьобурдаахтары көрдөрөр. Оҕо тэрлэтэтин салайааччыта, "Саха өрөспүүбүлүкэтигэр оҕо тэрлэтэтин хамсаанын сайдытыгар" бэлиэни бийылгы үөрэх сылыгар ылбыт Никитина Светлана Дмитриевна араас хайысхалаах үлэни оскуолаба, оройуонга иилээн-саҕалаан ыттар. Оройуон иһигэр ытыттылыбыт ББК күрэххэ оҕо бары да үөрэ-көтө кыттар, "Мисс КВН" аатын Андреева Лена (11 кылаас) ылан үөрүү өрөгөйүн билтэ.

Алын сүһүөх кылаас оҕолоруттан саҕалаан НПК кытталар. Курэби үөрэби кытта тэнгэ тутан дьарыктаналлар. Алын кылаастар спортивнай күрэхтэригэр: Андреева Аника (1 кылаас) - 1 м, Филиппова Олеся (3 кылаас) - 2 м, Соловьева Алена (4 кылаас) - 3 миэстэлэри; "У тебя есть мир, у мира есть ты!" фестиваль-күрэххэ Михайлов Владик (5 кылаас) - 2 степеннээх лауреат, Гаврильев Вася (5 кылаас) - 3 степеннээх дипломант; "Кэнчээри" экобырайыакка - Филиппова Ярослава (2 кылаас) - оройуонга 2 миэстэ (куустаба 3 миэстэ), Кириллин Айсен (2 кылаас) - куустаба 2 миэстэ; экологияба оройуоннаабы уруһуй күрэхтэр - Сибиряков Айыстаан (1 кылаас) - 3 миэстэ, оройуоннаабы баһаарынай охрана үбүдүөйүгэр сөп түбэһиннэрэн оройуон оскуолаларын үөрэнээч-

чилэригэр тэрийэн ыһпыт уруһуйун күрэхтэр бастакы миэстэни Ушаков Саша (8 кылаас), анал биһирдии Соловьева Алена (4 кылаас), ОВЗлаах оҕолорго - Егорова Нарыйа, Михайлов Владик, Гаврильев Вася кыттан грамоталары уонна анал биһирдии ылбыттара үөрэтэр, дьарыктыыр учууталарын үлэлэрин сэмэй ситиһилэрэ буолаллар.

Учуутал бэйэтэ үөрэнэр, саһаттан саһа билини ылар, уопутун тарҕатар, санаатын тиэрдэр, дакаастыыр. Бэриллибит сорудабы кэмигэр толорон, ылыммыт былаанын толорорго кыһаллар. Мэтэдиическэй холбохуктар тэрэһиннээхтик былааннаан ытар үлэлэрин түмүгүн таһааран чиплээр айы отчуоттуулар. Учууталлар үлэлэрин түмүгүн таһааран Сюльская, Федоровская, Николаевская аабыларга кытынныбыт, куруустарга, эми-нээрдэргэ санаа атаастабыт. Оскуолабыт иһигэр күрэхтэргэ кыттыбыт. "Сыл бастын учуутала" ааты үлэтин түмүгүнэн Никитина Анна Ильинична, "Бастын кылаас салайааччыта" ааты Семенова Наталья Марковна, "Детсад бастын үлэһитэ" Андреева Ираида Николаевна, "Оскуола бастын үлэһитэ" Ефремов Александр Афанасьевич ылбыттара идэлэригэр бэриниһээхтэрин көрдөрөр.

Сыл бастакы анҕарын түмүгүн таһаардаха итинник. Үлэлээтэхтэ түмүк баар курдук. Маны барытын интэриэһигэрэбит [schegoldja.wix.com/egoldja](http://schegoldja.wix.com/egoldja) диэн сайтка киһирэн ааһан, инстаграмм страницатыгар [novosti\\_egoldja\\_school](http://novosti_egoldja_school) көрүөн сөп. Оскуола иһинэн аһаҕас уруоктар, кылаас чаастара, муньахтар аахтаха сиппэт үлэлэр ытытыла тураллар.

Бу барыта - коллектив үлэтэ. Ону тэрийээччинэн дириэктэр буолар. Эдэр, эрчимнээх дириэктэр оскуола материальной-техническай базатын сайдытыгар үлэлиир. Мээнэбэ этиллибэтэх өбүгэм өһүн хоһооно "Бал - аҕатынан", оскуола сайдыта салалтатан тутулуқтаах. Эдэр учууталларга усулуобуйа тэрлэлэр, көмө онгоһуллар. Өссө дэгиттэр талааннаах эдэр учуутал кэллэ, Үлэ күөстүү оргуйо...

Оскуола олоҕун билиһиннэрдилэр  
ИВАНОВА Л.Е.,  
НИКИТИНА А.И.